

Recenzija, prikaz knjige, kritika/1.19

doc. dr.

Mojca Ramšak

MARIJA MAKAROVIČ: KORTE IN KORČANI

Samozaložba, Korte – Trögern 2005, 690 str.,
ilustr.

Raziskovanju mejnih in izginjajočih naselij je dr. Marija Makarovič nadvse naklonjena, saj je monografsko obdelala že šest takih naselij, med drugim na slovensko-hrvaški meji: Predgrad (1985), Babno polje (1999) in Osilnico pri Kočevju (2002), na slovensko-avstrijski meji Strojno (1982), na avstrijsko-slovenski meji Sele (1994) in v najnovejši knjigi še Korte (2005). Njene monografske obravnave sledijo enotnemu miselnemu vzorcu, ki predstavlja Kraj in Krajane, taki so tudi naslovi omenjenih monografij (*Predgrad in Predgrajci*, *Strojna in Strojanci*, *Sele in Selani*, *Korte in Korčani*). Te monografije so temeljna dela, ki prikazujejo gospodarski in družbeni razvoj, od družinskega, vaškega do društvenega življenja v posameznih krajih, s čimer je pripomogla tudi k novemu ali drugačnemu vrednotenju etnološke dediščine v posameznih krajih.

Pri nastanku marsikatero svoje znanstvene monografije se je dr. Marija Makarovič odrekla honorarju, samo da bi knjiga lahko izšla, ali pa je s honorarjem financirala raziskavo naslednje knjige. Enako je bilo tudi pri *Kortah in Korčanih*.

Kortam, majhnemu gorskemu kraju na višini okoli 1000 metrov na avstrijskem Koroškem v občini Železna Kapla Bela, kamor je s posebno ljubeznijo odhajala na teren od leta 2001, je Makarovičeva izredno naklonjena. Njena pripovedovanja o tem kraju in ljudeh so bila med terenskim delom pogosto skrivnostna, vedela sem le, da je to kraj njene najnovejše

raziskovalne radosti, kraj sredi čudovite narave, da je tja odhajala s taksijem iz Ljubljane prek Jezerskega na lastne stroške in da ni dopustila, da bi ji katera od koroških institucij nudila boljše zavetje, kot ga je sama našla pri Korčanih. To je tudi kraj, ki v vsej svoji zgodovini ne beleži, da bi kdo od domačinov naredil samomor, in kraj, v katerem se je število prebivalcev od leta 1880, ko jih je bilo največ – 120, leta 2005 zmanjšalo na 23.

Produkt etnološkega udinjanja oz. dninarstva Marije Makarovič na Kortah, med katerim je za streho nad glavo in hrano napisala monografsko raziskavo, je, podobno kot raziskave v drugih krajih na avstrijskem Koroškem, nastal na pobudo krajevnega kulturnega društva. Pri tem je bila velika želja Marije Makarovič napisati narodopisno sago, podobno Galsworthyemu romanu *Saga o Forsythih*. Na primeru Kort je to saga o Kortah in osemnajstih Korčanih oziroma njihovih rodovih na samotnih kmetijah, ki so poleg avtorice tudi omogočili raziskavo in njen izid. Zato je tudi celotna naklada 600 izvodov last vseh avtorjev, pri katerih se knjigo za ceno 50 evrov tudi da kupiti, poleg tega pa je knjiga na voljo tudi še v župnišču v Železni Kapli.

Ta neobičajen tržni pristop za boglonaj je sicer lahko vir posmeha pri trenutnih slovenskih reformatorjih (ki nameravajo že itak predrage knjige dodatno obdavčiti še za 20 odstotkov), lahko pa ga razumemo tudi drugače, tako kot pomen svojih etnoloških knjig razume Marija Makarovič. Te so vedno namenjene ljudem s terena, pripovedovalcem in tistim, ki vidijo smisel v njihovih zapisanih in interpretiranih besedah, ker se prepoznavajo v tujih usodah in zgodbah. In prav v povednosti teh lokalnih smislov bivanja Makarovičeva daleč presega novodobno omejenost, ki je, razen v finančnih rokohitrstvih ter moralno spornih odločitvah, izredno kratkovidna.

V monografiji, ki zgodovinsko sega najdlje v prvo polovico 16. stoletja, Makarovičeva pisne vire o kraju ali o prebivalcih prepleta in kontrastira s spomini Korčanov. V prvem delu najprej diahrono oriše življenje in kulturo od prve omembe kraja do konca 20. stoletja, nato pa obravnava še prebivalstvo, družbeno in poklicno sestavo, naselbinsko zasnovo in stavbarstvo, vire preživljanja kmečkih družin in kmetijske vire preživljanja delavskih družin, družinsko življenje, medsebojne stike in družabno življenje, zdravstveno kulturo ter versko življenje. To je struktura poglavij, ki nam je znana že iz drugih monografij Marije Makarovič in je po besedah avtorice namenoma enaka. Vsako od poglavij je bogato ilustrirano ter dokumentirano s fotografijami. Prostoročne risbe kmečkega orodja, ki jih je narisala Anita Bowen, so na koncu knjige še fotografsko dokumentirane in so v bistvu manjši katalog orodja, posodja ali gospodinjskih priprav.

Drugo poglavje sledi orisu življenja in kulture v Kortah še na način narodopisne družinske monografije ali družinske sage posameznih koroških kmetij in kajž. Pred vsako od teh sag so uvodne besede avtorice, ki je na podlagi Franciscejskega katastra, drugih arhivskih virov in izpiskov iz matičnih knjig predstavila kmetijo, njene lastnike, gospodarstvo, stavbe in usode ter migracije družinskih članov rodu ter poslov, gostačev idr. Temu sledijo tematsko strukturirane življenjske zgodbe Korčanov, ki so tudi opremljene s fotografijami. Tudi te zgodbe so po svoji zgradbi enake življenjskim zgodbam, ki jih

je Makarovičeva zbirala in urejala na avstrijskem Koroškem in slovenskem Štajerskem, Pomurju, na Kočevskem, na Notranjskem in na Primorskem.

S tem načinom ureditve knjige je Makarovičeva pravzaprav dosegla dvojno primerljivost. Na eni strani se prvo poglavje navezuje na njene prejšnje krajevne monografije in bi lahko bilo celo zaključena celota ali prva knjiga, na drugi strani pa imamo v drugem delu nov korpus besedil oz. zgodovinsko dokumentiranih življenjskih zgodb, zopet urejenih in primerljivih po dosedanjih standardih, ki jih je v začetku devetdesetih z urejanjem zbirke *Tako smo živeli: življenjepisi koroških Slovencev* vpeljala prav sama.

Zato lahko rečemo, da je tudi s tem petletnim brskanjem po Koroškem deželnem arhivu in Arhivu krške škofije v Celovcu, Okrajnem sodišču v Železni Kapli, urbarialnih virih, rojstnih, poročnih in mrljskih matičnih knjigah ter zbiranjem podatkov na terenu, Makarovičeva odlično zaokrožila filigranski pogled na kmečke in delavsko-kmečke družine Korčanov.

Tudi v tej najnovejši monografiji Marija Makarovič ostaja teoretsko zvesta svojemu značilnemu etnografskemu pristopu, ki pa ne pomeni metodološke negibčnosti, zaostajanja ali neproblemskega evidentiranja in obravnavanja zoženega predmeta etnologije. Prav nasprotno. Njena dosledna in vztrajna osredotočenost na podeželsko prebivalstvo ter občutek in znanje za povezovanje obširnega empiričnega gradiva, tvorita trden sistem, ki je po svoji povednosti v slovenski etnologiji nepresežen.

Datum prejema prispevka v uredništvo: 4. 12. 2005

Recenzija, prikaz knjige, kritika/1.19

Iztok Illich

ANTON FEINIG IN TATJANA FEINIG: FAMILIENNAMEN IN KÄRNTEN UND DEN BENACHBARTEN REGIONEN

Mohorjeva založba, Celovec 2005 Zbirka Studia Carinthiaca, 26

Dobro znani rek, ki so ga ob razpadanju in razkosavanju socialistične Jugoslavije zlorabljali velikosrbski nacionalisti, »Tam, kjer so srbski grobovi, je Srbija«, je s pravšnjo mero pietete in zgodovinskega spomina, razbremenjenega šovinističnega naboja, mogoče uporabiti tudi, ko govorimo o koroških Slovencih. Desettisoči njihovih grobov in nagrobnikov nemo pričajo, da svet severno od Karavank sicer ni bil v

tem smislu (samo) slovenski, vsekakor pa so tam skozi stoletja živeli številni rodovi Slovencev, v mnogih vaseh in zaselkih, ki jim današnja nestrpna lokalna politika ne privoščiti niti bolj ali manj simbolnih dvojezičnih krajevnih napisov, so bili še pred dvema, tremi ali vsaj štirimi generacijami tudi večinsko prebivalstvo. O tem zgovorno pričajo sicer znani, dejansko pa nepriznani podatki iz štetij prebivalstva.

Pričujoča knjiga raziskuje in razkriva, kaj je ostalo do naših dni. Ne na pokopališčih – ta sploh niso posebej omenjena, prav tako kot se ne sprašuje o različnih vidikih asimilacije – temveč nasploh v pisanju še nekaj desetletij nazaj večidel povsem slovenskih imen in priimkov ter v njihovem postopnem preoblikovanju. Ugledna koroška jezikoslovca, slavist in germanist Anton Feinig (1931, Sveče v Rožni dolini) in slavistka in anglistka Tatjana Feinig (1961, Celovec), sta na tem področju opravila veliko delo. Njuna zbirka družinskih imen, najdenih in zabeleženih na južnem avstrijskem Koroškem, sicer ni popolna, kot pravita sama avtorja, osredotočena pa je na imena s končnicami -ig, -ik, -iç (itsch) in -ič (tschitsch).

»Naša imena,« poudarjata avtorja, »so dragocena kulturna dobrina in dediščina, ki je za identiteto vsakega človeka nadvse pomembna.« Večina imen, ki smo jih skupaj z večjim ali manjšim imetjem podedovali od prednikov, je nastala iz krščanskih krstnih ali svetniških imen, mnogo je manjšalnic, ljubkovalnih oblik in imen po očetu ali materi, ki jih praviloma ni mogoče razlikovati. »Številna imena,« še ugotavljata Anton

Anton Feinig | Tatjana Feinig

FAMILIENNAMEN IN KÄRNTEN
UND DEN
BENACHBARTEN REGIONEN

